

expedice speculum

Putování za záhadami a zajímavostmi regionu „Zrcadla“

Za tajemnými sklíčky

Vltavin s typickým rýhováním (Jižní Čechy)

Na polích jihozápadní Moravy je možné vzácně najít zaoblené kousky přírodního zeleného skla, nazývané vltaviny. Snad žádnou zdejší přírodninu nedoprovázelo tolik záhad, nejasností a odborných diskusí. Někteří badatelé považovali vltaviny za odpad z dávných skláren, další za pozůstatky sopečné činnosti, jiní za

ztuhlé zbytky meteoritů. Dnes je zřejmé, že jsou to pamětníci velmi dramatických okamžiků ve vývoji Evropy. Podívejme se tedy skrze tuto tajemná zelená sklíčka do naší geologické minulosti.

Asi před patnácti miliony let došlo ve střední Evropě k události, kterou našťestí dosud lidé nezažili. V jižním Německu,

z tuhých zbytků meteoritů. Dnes je zřejmé, že jsou to pamětníci velmi dramatických okamžiků ve vývoji Evropy. Podívejme se tedy skrze tuto tajemná zelená sklíčka do naší geologické minulosti.

Asi před patnácti miliony let došlo ve střední Evropě k události, kterou našťestí dosud lidé nezažili. V jižním Německu,

Vltavinonosné štěrky v ornici - velká pravděpodobnost nálezu

nedaleko dnešního Stuttgartu, dopadl na zemský povrch velkou rychlostí obří meteorit o průměru kolem jednoho kilometru. Následnou mohutnou explozí vznikl kráter „Ries“ o průměru asi 25 kilometrů. Průběh a následky této přírodní katastrofy si lze stěží představit, snad může být srovnatelný jen s nejmohutnějšími sopečnými výbuchy.

Část roztavených hornin z místa dopadu byla jako velký „šplíchnec“ odvržena směrem k našemu území, aby o téměř 400 kilometrů dál dopadla jako „déšť“ sklovité hmoty, kterou dnes nazýváme VLTAVINY.

Název je odvozen od řeky

Známa naleziště jsou již z větší části vysbírána, takže najít dnes vltavin chce velkou dávku štěstí. Zkušenému sběrateli trvá na dobrých nalezištích v průměru několik hodin, než je najde. Záleží to však na mnoha okolnostech.

Kde můžeme očekávat nález vltavinů? Sklovitá tavenina při vzniku dopadla na malá území zvaná pádová pole. Předpokládá se, že nejvýznamnější pádové pole moravských vltavinů bylo u Třebíče. Během dalšího vývoje krajiny byly splavovány a přenášeny v korytech dávných řek i na větší vzdálenosti. Dnes se nachází vltaviny především v říčních štěrcích různého stáří.

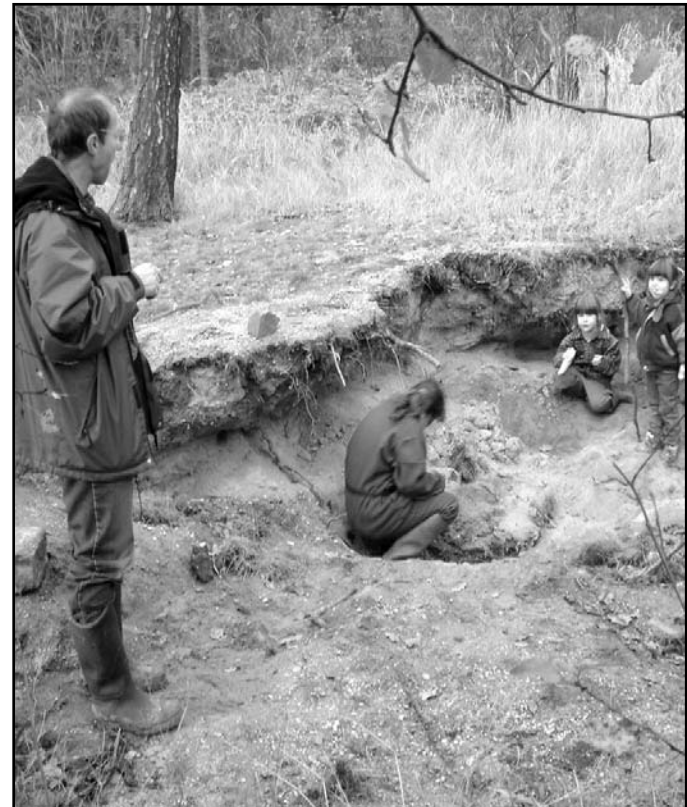
Vltavin místního původu

Vltavy, protože první nálezy byly učiněny v jižních Čechách v povodí této řeky. Jsou zpravidla průsvitné, barvy nejčastěji různých odstínů zelené. Většinou mají nepravidelný tvar odvozený od kapky, disku nebo piškotu (těch protažených cukrářských). Jejich hmotnost zřídka přesahuje 100 gramů. Povrch bývá obvykle zbrzděn pro vltaviny typickou „skulptací“, která vznikla odleptáním vltavinového skla působením roztoků přítomných v usazené hornině.

Na Moravě byly objeveny kolem roku 1880 u Třebíče a od té doby se těší zájmu nejen geologů, ale také mnoha amatérských sběratelů. Odhaduje se, že dosud bylo na jihozápadní Moravě nalezeno okolo 20.000 vltavinů.

Možná nás překvapí, že náplavy s vltavinami nacházíme na vyvýšených místech v krajině někdy i přes 100 výškových metrů nad dnešní úrovní řeky. Je to dáno vývojem říční sítě v průběhu několika milionů let. Místo výskytu říčních štěrků s vltavinami je možné poznat podle zaoblených valounů (oblázků) v ornici. Kde jsou nejvýznamnější naleziště v regionu Zrcadla? Z asi dvacítky lokalit uvádíme:

1. Trač „Na boleniskách“ mezi obcemi Mohelno, Lhánice a Senorady. Zvláště na návrší u odbočky na silnici do Lhánic.
2. Dukovany: pás nalezišť vltavinů začíná při západním a severozápadním okraji obce a souvisle pokračuje k zaniklé obci Skryje.
3. Rouchovany: pole asi 1 km

Pískovna u Slavětic. Borový les zdevastovaný hledači vltavinů.

severovýchodně obce při pravém břehu Olešné, v místě protínaném silnicí do Dukovan a také jihovýchodně od obce nad pravým břehem Rouchovanky.

Při naší cestě za vltavinami jsme se bohužel setkali i s ničivým dopadem sběratelských aktivit. Při staré silnici ze Slavětic do Dalešic je opuštěná pískovna, v níž jsou odkryty i vltavinonosné štěrky. Někteří „sběratelé“ v touze po zeleném skle neváhají zdevastovat i přilehlý borový les. Naše výprava na naleziště vltavinů skončila bez úspěchu; jediné vltaviny se našly v kapse našeho odborného průvodce Jaroslava Šmerdy, geologa z Jihomoravského muzea ve Znojmě. Děkujeme

mu za milou společnost při níž se nám pootevřela dvířka do záhadného světa vltavinů.

Pokud jste se inspirovali, zkuste si i vy najít svůj vltavin, i když pravděpodobnost úspěchu je velmi malá. Je to zvláštní pocit, mít v ruce tento tajemný kousek skla, když si uvědomíte, jaký řetězec jedinečných událostí vedl k jeho vzniku.

Bronislav a Eva Grunovi,
Petrovice u Moravského Krumlova

Pozn. autorů: Zájemcům o bližší informace doporučujeme knihu „Moravské vltaviny“ od M. Trnky a S. Houzara, kterou vydala Muzejní vlastivědná společnost v Brně v roce 1991.

Další nazelenalý vltavin pocházející z Jižních Čech.

